

Genel Muhasebe

Ankara Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
Eczane Hizmetleri Programı

Ticari Mallar

Bir ticaret işletmesinin esas faaliyeti, bir başka işletme tarafından üretilen malları satın almak ve daha yüksek bir fiyata satarak alış maliyeti ile satış fiyatı arasındaki farktan kâr elde etmektir.

Özetle, ticaret işletmeleri üretim yapmazlar, üretici veya toptancıdan ürünleri satın alırlar.

Bu yönüyle, ecza deposundan ilacı satın alan ve satın aldığı şekliyle satan eczaneler de ticaret işletmeleri olarak değerlendirilebilir.

Ticari Mallar

Satın alınan ticari mallar, alış maliyetiyle muhasebeleştirilir. Satın alma fiyatının yanı sıra, katlanılan nakliye, sigorta ve benzeri giderler de ticari malların maliyetinin unsurlarındandır.

Satılan ticari malların muhasebeleştirilmesinde işletmeler iki muhasebeleştirme yönteminden kendilerine uygun olduğunu değerlendikleri bir yöntemi seçerler:

- Aralıksız Sayım Yöntemi (Sürekli Envanter Yöntemi)
- Aralıklı Sayım Yöntemi (Aralıklı Envanter Yöntemi)

Aralıksız Sayım Yöntemi

Aralıksız sayım yönteminde ticari mallar satın alındığında alış maliyetiyle “153-Ticari Mallar” hesabına kaydedilir. Ticari mallar satıldıkça, satış işleminin yanı sıra, her satış işleminden sonra malın satılan kısmı “153-Ticari Mallar” hesabının alacak tarafına kaydedilir.

“153-Ticari Mallar” hesabının borç kalanı, işletmenin stoklarında bulunması gereken ticari malın parasal tutarını gösterir. Böylece muhasebe kayıtlarından ticari mal miktarı izlenebilir.

Aralıklı Sayım Yöntemi

Aralıksız sayım yönteminde ticari mallar satın alındığında alış maliyetiyle “153-Ticari Mallar” hesabına kaydedilir. Ticari mallar satıldıkça, sadece satış fiyatı cinsinden satışa ilişkin kayıt yapılır. Ticari mallardaki azalışa ilişkin kayıt ise yapılmaz.

Ticari malların satın alındığında kaydedilmesi, satıldığında ise ticari mallardaki azalışın kaydedilmemesi nedeniyle “153-Ticari Mallar” hesabının borç kalanı işletmenin ticari mal stoku hakkında anlamlı bir bilgi sağlamaz.

Ticari Mallar

Ticari mallar ile gerçekleştirilen olağan ticari işlemler:

- Ticari mal satın alma
- Ticari mal satın alma giderleri
- Ticari mal satışı
- Ticari mal satış giderleri
- Ticari mal satın alma iskontosu
- Ticari mal satış iskontosu
- Ticari mal satın alma iadesi
- Ticari mal satışından iadeler

Ticari Mallar

Satın Alma

Satın alınan ticari mallar, satın alma maliyeti ile muhasebeleştirilirler. Satıcı ile alıcı işletme ticari malın miktarı ve fiyatı üzerinde anlaştıktan sonra satın alma işlemi gerçekleştirilir. Olağan koşullarda satıcının düzenlediği fatura ile birlikte işletme, satın aldığı malı fatura bedeli ile muhasebe kayıtlarına aktarır.

Satın alınan ticari malın bedeli, aktif bir hesap olan "153-Ticari Mallar" hesabının borç tarafına kaydedilir.

Ticari Mallar

Satın Alma Giderleri

Bazen alıcı işletme satın aldığı ticari mal ile ilgili bazı giderlere katlanır. Katlanılan bu giderler, satın alınan ticari malın satılabilir hale getirilmesi için katlanması gereken giderlerdir. Örneğin satın alınan malın satıcının deposundan alınıp alıcı işletmenin deposuna taşınması, ticari malın satın alınma amacına uygun hale getirilmesi için gereklidir. Satın alınan malın nakliye giderleri alıcı işletmeye aitse, alıcı işletme nakliye giderlerini ticari malların maliyetine ekler.

Ticari mal satın alma giderleri “153-Ticari Mallar” hesabının borç tarafına kaydedilir.

Ticari Mallar Satış

Ticari malların satışının muhasebeleştirilmesi, işletmenin seçtiği ticari malların muhasebeleştirilmesine ilişkin yöntemle göre farklılık gösterir.

İşletme, seçtiği yöntemden bağımsız olarak ticari mal satışını satış fiyatı ile muhasebeleştirir.

Ticari Mallar Satış

Aralıksız sayım yöntemini tercih eden işletmeler, her satış işleminden sonra satış işleminin yanı sıra, sattığı için artık stoklarında bulunmayan ticari malların stoklardan çıkarılması ve maliyetinin de ilgili gider hesaplarına aktarılması için bir kayıt daha yapar.

Aralıklı sayım yöntemini tercih eden işletme, sadece ticari mal satışını muhasebeleştirir, ticari malların satılan kısmının maliyetinin ilgili gider hesabına aktarılmasına ilişkin kaydı ise dönem sonunda topluca yapacaktır.

Ticari Mallar Satış Giderleri

Ticari malların satışına ilişkin satıcının katlandığı giderler, “760-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri” hesabında muhasebeleştirilir.

Ticari malların satışına ilişkin satıcının üstlendiği giderler, işletmenin ticari mal satışından elde edeceği satış kârını azaltıcı etki yapacaktır.

Ticari Mallar İskontolar

İskontolar, satıcı ve alıcının belirli bir fiyat üzerinde anlaşmasından ve satış işleminin gerçekleşmesinden sonra gerçekleşen iskontolardır.

Nihai tüketiciler olarak satış işleminin tamamlanmasından sonra neden iskonto yapıldığını anlamak zor olabilir. Ancak,

- alıcının satıcıya borcunu erken ödemesi nedeniyle,
 - alıcının çok miktarda mal almasını teşvik amacıyla,
 - alıcının mal iadesini önlemek için
- satıcı alıcıya iskonto yapabilir.

Ticari Mallar

Satın Alma İskontosu

Satın alma iskontosu, işletmenin satın aldığı malın maliyetini, yapılan iskonto miktarı kadar azaltacaktır. Örneğin 1.000 TL'ye alınan bir ticari malla ilgili satıcının 150 TL iskonto yaptığı öğrenildiğinde, satın alınan malın maliyeti $1.000 - 150 = 850$ TL'ye düşecektir.

Satın alma iskontoları, "153-Ticari Mallar" hesabının alacak tarafına kaydedilir.

Ticari Mallar

Satış İskontoları

Satış iskontoları, sattığı ticari malla ilgili olarak satıcının müşterisine yaptığı iskontoyu ifade eder. Satış iskontoları, satıcının ilgili mal satışından elde ettiği kârı azaltıcı etki yapar. Örneğin işletme, alış maliyeti 750 TL olan bir malı 1.000 TL'ye satarak 250 TL kâr elde etmiştir. Daha sonra işletme, müşterisine 150 TL iskonto yaptığını bildirmiştir. Bu durumda satıştan elde ettiği kâr, yapılan iskonto kadar azalarak $250 - 150 = 100$ TL'ye düşecektir.

Ticari Mallar İadeler

Ticari malları satın alan işletme, malın standartlara uygun olmaması veya arızalı olması gibi nedenlerle ticari malın tamamını veya bir kısmını düzenleyeceği iade faturası ile satıcı işletmeye iade edebilir.

İade faturası, satın alma fiyatı üzerinden düzenlenir.

Ticari Mallar

Satın Alma İadesi

Alıcı işletme, satın aldığı ticari malın tamamını veya bir kısmını satıcıya iade edebilir. Bu işlem, satın alma iadesi olarak adlandırılır.

Satın alma iadesi, ticari mallar üzerinde satıcıya iade edilen mal miktarı kadar azalışa neden olur. Bu azalış, hem malın fiziksel miktarında, hem de malın maliyetinde gerçekleşir.

Satın alma iadeleri, "153-Ticari Mallar" hesabının alacak tarafına kaydedilir.

Ticari Mallar Satıştan İadeler

Alıcı işletmenin iade ettiği ticari mallar satıcıya ulaştığında, satıcının stoklarındaki fiziksel mal miktarı iade alınan mal miktarı kadar artacak, yani sıra satıcının satış hasılatı da satış fiyatı cinsinden iade alınan mal kadar azalacaktır. Bu satıştan satıcının elde ettiği kâr da iade alınan maldan elde edilen kâr kadar azalacaktır.

Satıştan iadeler işlemi, malın iade alınan kadarlık kısmının satışının iptal edilmesi gibi değerlendirilir.

Ticari Mallar Satıştan İadeler

İade alınan ticari malların muhasebeleştirilmesi, işletmenin seçtiği ticari malların muhasebeleştirilmesine ilişkin yöntemle göre farklılık gösterir.

Aralıksız sayım yöntemini tercih eden işletme, her satıştan iade işleminden sonra iptal edilen satış işleminin yanı sıra, alınan iade nedeniyle stoklarında meydana gelen artışa ilişkin bir kayıt daha yapar.

Aralıklı sayım yöntemini tercih eden işletme, sadece ticari mal satışının iptal edilen kısmını muhasebeleştirir, stoklarındaki ticari malların artışına ilişkin kayıt ise yapmaz.

Ticari Mallar ve Dönem Sonu Envanter İşlemleri

Dönem sonunda işletmeler, diğer varlıklarının yanı sıra, stoklarındaki ticari mallarının miktarını ölçerek, tartarak, sayarak tespit eder.

Aralıksız sayım yönteminde, “153-Ticari Mallar” hesabının borç kalanı ile stoklardaki mal miktarının birbirine eşit olması beklenir.

Aralıklı sayım yönteminde ise, sayım sonucu bulunan ticari mal miktarı bir veri olarak alınır ve

Dönem başı ticari mal stoku + Dönem içi net alışlar – Dönem sonu ticari mal stoku

formülü kullanılarak dönem boyunca satılan ticari malların maliyeti hesaplanır.